

PEREFRAZA STILISTIK VOSITASI ORQALI INGLIZ TILIDAGI SHAXS NOMLARINI IFODALASH

Samigova Hushnuda

*O'zbekiston jahon tillari universiteti
Pedagogika fanlari doktori (DSc)*

Abdullayeva Zarina

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti
magistranti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Ingliz va o'zbek tillarida perifraza stilistik vositasi yordamida shaxslarni ismlarini ifodalinishi, ikki tildagi farqlar va o'xshash xususiyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: nominativ perifraziya, istehzoli perifraziya, temir xonim, Evropaning buvisi, Avonning oqqushi, Buyuk axloqshunos, etimologiya.

Annotation: this article analyzes with extensive examples the representation of the names of individuals using the periphrase stylistic tool in two different languages such as English and Uzbek. At the same time, differences and similar features in the two languages are analyzed.

Keywords: nominative peripherals, ironic peripherals, Iron Lady, grandmother of Europe, Swan of Avon, great moralist, etymology.

Hozirgi davrda perifraziya orqali shaxslarning ismlarini ifoda etish butun dunyoda millatlarning siyosiy qatlamlari, din arboblari, olimlar, yozuvchi va shoirlar, faylasuflar, teatr va kino sanoatining taniqli shaxslari, sportchilar va muvaffaqiyatli tadbirkorlar uchun keng qo'llanilmoqda. Perifraza shaxsning o'ziga xosligini ta'kidlaydi, ularning ishlarining aniq sohasi taraqqiyotidagi hissasini belgilaydi. Muvaffaqiyatli tuzilgan perifrazalar yorqinlik, hissiyot va ekspressivlikni taqdim etadigan ommaviy nutq sifatiga ta'sir qiladi. Perifrazaning asosiy qiymati, ular odamlarning fazilatlarini mantiqiy, aniq va oqilona ifoda etishga qaratilgan. Tadqiqotimizni mobaynida biz turli xil manbalarni, shu jumladan turli xil kitoblarni (ayniqsa bibliografik), gazetalarni, jurnallarni va internet saytlarini ko'rib chiqdik. Izlanishlarimiz natijasida internet saytlari, gazetalar, jurnallar va bibliografik kitoblar, maqolalar va rivoyatlar kabi ommaviy axborot vositalari taniqli odamlar ismlarining perifraziya birliklarining taniqli manbai ekanligi ayon bo'ldi.

Tadqiqot davomida biz ota so'zi bilan ko'plab misollarni to'pladik: ingliz Musikining otasi, FDA otasi, klassik liberalizmning otasi, kompyuterlarning otasi, zamonaviy jarrohlikning otasi. Bu odamlar ushbu toifaning asoschilari bo'lgan yoki xalq tomonidan tan olingan buyuk vakillar bo'lgan. Masalan, Uilyam Berd "ingliz

musiqasining otasi" sifatida tanilgan: u katolik cherkovi musiqasining so'nggi buyuk ingliz bastakori, shuningdek, Elizabetanning dunyoviy musiqaning "oltin" asrining birinchisi edi.[1] R. Turbet o'z ismini kitobiga kiritdi va u haqida ushbu so'zlarni yozdi: "XIX va yigirmanchi asrlarning boshlarida dastlab "ingliz musiqasining otasi" maqomi berilgan idrok o'zgarishini tavsiflaydi va tahlil qiladi.[2] Yana biri "Xarvi Vashington uili" FDA otasi " sifatida tanilgan amerikalik kimyogar edi, Uili butun faoliyati davomida oziq-ovqat ishlab chiqarish va oziq-ovqat mahsulotlarini markalashda islohotlar o'tkazdi.[3.p.131]

Ijtimoiy media matnlari va gazeta va jurnallarni ko'rib chiqsak, biz turli xil perifraziya birliklariga duch kelishimiz mumkin. Perifraziya orqali mashhur odamlarni nafaqat iltifot bilan tan olish mumkin, balki ba'zida ularga nisbatan ba'zi istehzoli xususiyatlar ham murojaat qilinadi. Bunday hollarda, kinoya, ularga turli nuqtai nazardan qaraydigan odamlar tomonidan odamning idrokini yangilashga xizmat qiladi. Ushbu nominativ birliklarda xalqning taniqli shaxslarga bo'lgan munosabati, ular bu odamni qanday qabul qilishlari, uning asarlari va shaxsiyatini qanday baholashlari tan olinadi. Xususan, istehzoli perifraziya birliklari ko'plab o'quvchilarni jalb qilish maqsadida media matnlarida jozibali sarlavhalar sifatida nashr etilgan. Jurnalistlar har doim o'qiladigan maqola yozishga harakat qilishadi va o'quvchilarning qiziqishini uyg'otadi. Buni ko'rsatish uchun, Donald Trump AQSh prezidenti bo'lganida, uni tasvirlash uchun perifrazning turli xil iboralari bilan barcha nashrlarda deyarli ustun mavzu bo'lgan, ayniqsa kinoya bilan. Agent Orange, katta raketa odam, Dyuk Nukem, Con g'azabi, Fliplomat, Vanilla ISIS, Lyin' King, Blings Robbi, DARTH Hater, amaki Scam, banan Respublika; kichik eshak (Uinston Cherkhill). [4] Im-fan, siyosat, musiqa va kino sanoati vakillari, shuningdek, xulq-atvori yoki boshqa xarakterli xususiyatlari tufayli kinoyali, istehzoli perifraziya bilan ataladi, Applehead (Maykl Jekson), Vinni (Uinston Cherkhill), Perikl (piyoz boshi), qudratli burun (Oliver Kromvel), Buyuk qushqo'nmas, (Charlz de Goll), katta burun (Isaak Nyuton), Longshanks (Edvard I), uzun bel (Tomas Jefferson), jigjar lablari (Emili Dikkinson), ilon (Earl Tucker), Granny Li, chol, Bobbi Li, Buyuk magnat, Marse Robert, marmar odam, marmar Model, Spades qiroli (Robert). Turli xil matnlarda perifraziyaning ba'zi misollarini ko'rib chiqamiz.

Amerika siyosatchilaridan: Lindon Jonson-elekt energetikasini tejash odati uchun Lindon Jonson "Lindon-lampochka" (Light-Lampochka Lyndon) deb

nomlangan; O'z mamlakatining otasi, amerikalik- Sinsinnatus; Amerikalik Fabius-Vernon tog'ining donishmandi; Jorj Vashington -Konstitutsiyaning otasi; Montpelier donishmand-Jejms Medison; Buyuk Ozod Qiluvchi, Ozod Qiluvchi, Halol Abe; Ota Ibrohim, Qadimgi-Avraham Linkoln .[5]

Ingliz, Amerika va rus madaniyat arboblarning frazeologik taxalluslari

Uilyam Shekspir (ingliz shoiri, dramaturg) tabiatning O'lmas shoiri (The immortal Poet of Nature), Buyuk noma'lum (The Great Unknown). Uilyam Shekspir "Avon Bard" (Avon Bard) nomi bilan ham tanilgan. Ushbu monikerda Shekspirning kasbi (bard = shoir) va uning tug'ilgan joyi (Avon – Avon, Angliyaning sobiq okrugi)birlashtirilgan.; B. King (amerikalik blyuz gitarachisi, qo'shiqchi, qo'shiq muallifi) - "Blues boy" (Blues Boy);[6]

Ingliz, Amerika va Rossiya sport arboblari: Amarillo Slim-Tomas Preston; Temir Mayk-Mayk Tayson; Avliyo Nik, Bubblegum Qotili-Nik Foles (Mikroto'lqinli Qirol–dunking mahorati uchun) - Torrey Smit.

Ingliz xalqining tarixiy vakillari: Buffalo Bill- Uilyam Frederik Kodi amerikalik askar va bizon ovchisi; Grunge Godfather-qo'shiqchi-qo'shiqlar muallifi Neil Persival; Pop qiroli-20-asrning eng yirik shaxslaridan biri Maykl Jekson.; Shoh gullari, bir marta va kelajakdagi Qirol; Britaniya masalasi- King Artur; Ritsarlik Guli-Uilyam Duglas; Qonli Meri-Angliya qirolichasi Meri [7].

Qo'shiqchilar: Keng yo'l yulduzi-Kerol Channing; Pop qiroli-Maykl Jekson La Davina ("TheDivineOne") - Mariya Kallas; Geyl-Jenni Lindagi shved kechasi.

Aktorlar va aktrisalar: Kichkina O'rtoq – Charli Chaplin; Janob iliqlik, Janob kartoshka boshi, zahar savdogari, Beverli-Xillzning hayvoni-Don Riklz; Ming ovozli odam-din Martin.

Ingliz va o'zbek tillarida mashhur shaxslar nomlari ostida olib borilgan tadqiqotlarimiz odamlarning hayot tarzi va jamiyatdagi rolini o'rganishga sabab bo'ldi. Insoniyat sivilizatsiyasi tarix yo'nalishini o'zgartirgan va o'zlarining xarizmasi, aql-zakovati va iste'dodi bilan hayot sohasiga ta'sir ko'rsatgan ko'plab odamlarni ko'rgan.

Adabiyotlar ro'yxati

1. <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/13799-o-rta-osiyoda-tilshunoslik>
2. Richard Turbet. A research and information guide. New York, 2012, p

3. Zaxarova A.L. Periphrasis of the names of famous people. Saratov University. Department of Russian and Classical Philology, -2013.
4. <https://kidadl.com/parents/name-ideas/famous-nicknames-in-history>
5. Нурмонов А., Шаҳобиддинова Ш. ва бошқалар. Ўзбек тилининг назарий грамматикаси. Тошкент, 2001 йил, 54-57-бетлар.
6. Hornby A.S. The Advanced Learners Dictionary of Current English. – London: Longman, 1999. – P. 678. (ALD)
7. O. S.Ahmanova “Lingvistik ensiklopedik lug’at”. Moskva, 2004, - 312 b.

